

HFD 2020 ref. 20

Önskemål om att få dela sovrum med en sambo har inte gett rätt till bostadsanpassningsbidrag när bostaden i övrigt ansetts ändamålsenlig för en person med funktionsnedsättning och det saknats en klar koppling mellan funktionsnedsättningen och anpassningsåtgärden.

1 och 6 §§ lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m.

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 3 april 2020 följande dom (mål nr 2089-19).

Bakgrund

1. Bostadsanpassningsbidrag syftar till att ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende. Ett bidrag lämnas för att anpassa och komplettera fasta funktioner i och i anslutning till en bostad. Det lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig som bostad för den med funktionsnedsättning.

2. M.C. bor med sin familj i ett parhus om fem rum och kök fördelat på två våningar. På nedervåningen finns kök, badrum och vardagsrum med utgång till uteplats. Där finns också ett rum på sju kvadratmeter som M.C. använder som sovrum. På övervåningen finns tre rum, som bl.a. används som sovrum av den övriga familjen, och ett badrum.

3. M.C. ansökte om bostadsanpassningsbidrag för installation av en trapphiss mellan bostadens entréplan och övervåning. På grund av en funktionsnedsättning kan hon inte gå i trappan mellan våningsplanen. Hon kan därför inte dela sovrum med sin sambo eller ta del av familjelivet på övervåningen. Till ansökan fogade hon ett psykologintyg där det anges att det psykologiska välbefinnandet och den fortsatta rehabiliteringen skulle gynnas av tillgång till en trapphiss mellan våningsplanen.

4. Uppsala kommun avslog ansökan. Beslutet motiverades med att bostaden är ändamålsenlig för M.C. då det finns tillgång till alla nödvändiga bostadsfunktioner på entréplanet. Kommunen ansåg att det inte finns någon klar koppling mellan funktionsnedsättningen och den sökta åtgärden.

5. Förvaltningsrätten i Uppsala, som biföll M.C:s överklagande, konstaterade att köket och samtliga rum på nedervåningen är tillgängliga för henne, men ansåg att det är nödvändigt att hon också har tillgång till övervåningen för att ha möjlighet att dela sovrum med sin sambo och delta i familjelivet fullt ut, för att bostaden ska anses som ändamålsenlig för henne.

6. Kammarrätten i Stockholm upphävde, efter kommunens överklagande dit, förvaltningsrättens dom och kommunens beslut samt visade målet åter till kommunen för förnyad handläggning. Även kammarrätten ansåg att den sökta åtgärden är nödvändig för att bostaden ska vara ändamålsenlig för M.C. Det ålåg kommunen att pröva om övriga förutsättningar för bostadsanpassningsbidrag var uppfyllda samt att ta ställning till storleken på ett eventuellt bidrag.

Yrkanden m.m.

7. *Uppsala kommun* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden samt fastställa kommunens beslut.

8. Kommunen anför följande. Kammarrättens resonemang innebär en kraftig avvikelse från vad som tidigare har ansetts gälla och utvidgar definitionen av vad som bör anses vara nödvändigt för att en bostad ska anses ändamålsenlig. Denna tolkning kan komma att få stora ekonomiska konsekvenser för kommuner runt om i landet. Tidigare har bidrag beviljats strikt utifrån den enskildes rätt till bostad med fokus på de fasta funktionerna i boendet. Om hänsyn även ska tas till den enskildes familjesituation, och vilken delaktighet denne ska ha i familjelivet, läggs ytterligare en dimension till bedömningen som inte kan ha varit avsedd vid lagens tillkomst. Även om en önskan om att dela sovrum med en sambo är förståelig, så utgör inte tillgång till bostadens övervåning en nödvändig bostadsfunktion om nedervåningens bostadsytor innehåller samtliga nödvändiga funktioner.

9. *M.C.* anser att överklagandet ska avslås.

10. *Boverket* har i ett av Högsta förvaltningsdomstolen inhämtat yttrande anført att möjligheten att dela sovrum med en sambo kan beaktas vid bedömningen av om en anpassningsåtgärd är nödvändig för att bostaden ska vara ändamålsenlig för en person med funktionsnedsättning. Det måste dock finnas en klar koppling mellan funktionsnedsättningen och anpassningsåtgärden. Enligt Boverkets uppfattning visar utredningen i målet inte att *M.C.* på grund av sin funktionsnedsättning är beroende av att få dela sovrum med sin sambo. Det är inte heller visat att det av annan anledning finns ett behov av att nyttja övervåningen. *M.C.*'s bostad på bottenvåningen får därmed anses vara ändamålsenlig som bostad.

11. *Sveriges Kommuner och Regioner*, som beretts tillfälle att yttra sig i målet, har anført följande. Det finns inte någon generell rätt att få bostadsanpassningsbidrag för att kunna nyttja hela sitt hus. *M.C.* har alla grundläggande fasta funktioner tillgängliga i husets nedervåning. Att det är önskvärt att dela sovrum med en sambo är inte tillräckligt för att beviljas bostadsanpassningsbidrag. Om så vore fallet skulle kommunerna vid handläggningen av ärenden om

bostadsanpassningsbidrag bli tvungna att värdera hur tungt olika personliga och individuella önskemål, med varierande koppling till funktionsnedsättningen, väger. Detta blir svårt att göra på ett rättssäkert och trovärdigt sätt. Om kravet på klar koppling mellan funktionsnedsättningen och anpassningsåtgärderna efterges skulle detta dessutom kunna verka kostnadsdrivande för landets kommuner.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

12. Frågan i målet är om en anpassningsåtgärd som gör det möjligt att dela sovrum med en sambo är nödvändig för att en bostad ska vara ändamålsenlig för en person med funktionsnedsättning.

Rättslig reglering m.m.

13. I målet är den upphävda lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. tillämplig.

14. I 1 § föreskrivs att lagen har till ändamål att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionshinder möjlighet till ett självständigt liv i eget boende. Enligt 6 § första stycket lämnas bostadsanpassningsbidrag för åtgärder för anpassning av bostadens fasta funktioner i och i anslutning till den bostad som ska anpassas. Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig som bostad för den med funktionshinder. Det föreskrivs ingen generell rätt att få bostadsanpassningsbidrag för att kunna nyttja hela bostaden.

15. Den nu gällande lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag innehåller i allt väsentligt motsvarande bestämmelser.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

16. Ändamålet med bestämmelserna om bostadsanpassningsbidrag är att möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att bo i en egen bostad. Reglerna ska ses som ett komplement till de generella bestämmelser som finns i plan- och bygglagen (2010:900) om att göra bostäder tillgängliga och användningsbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga (se t.ex. prop. 1981/82:126 s. 4, prop. 1992/93:58 s. 11 och 14 f. samt prop. 1999/2000:79 s. 67).

17. Bidrag ges för åtgärder som behövs för att bostaden ska kunna nyttjas på ett ändamålsenligt sätt. En person med funktionsnedsättning ska så långt som möjligt kunna använda sin bostad som alla andra och självständigt kunna tillgodose sina grundläggande och vardagliga behov, såsom att sköta sin personliga hygien, sova

och vila, laga och äta mat, tvätta, umgås med andra och i förekommande fall se efter sina barn. I dessa behov innefattas att kunna förflytta sig inom respektive in och ut ur bostaden samt att kunna ta sig in och ut från balkonger eller uteplatser i direkt anslutning till den. Vad som i övrigt behövs för att bostaden ska vara ändamålsenlig får bedömas från fall till fall (prop. 2017/18:80 s. 70 och prop. 1981/82:126 s. 31).

18. Det måste finnas en klar koppling mellan funktionsnedsättningen och anpassningsåtgärderna. Kopplingen ska vara så stark att åtgärderna kan bedömas som nödvändiga med hänsyn till funktionsnedsättningen (prop. 1992/93:58 s. 18 och prop. 2017/18:80 s. 69, jfr HFD 2014 ref. 42 I och II).

19. En sådan klar koppling kan finnas t.ex. om funktionsnedsättningen medför ett tillsynsbehov som inte kan tillgodoses på annat sätt än genom att en anpassningsåtgärd vidtas för att ge tillgång till ett gemensamt sovrum.

20. M.C:s funktionsnedsättning innebär inte att hon har ett tillsynsbehov som medför att hon måste dela sovrum med sin sambo. Det är heller inte visat att hon av någon annan anledning har behov av att nyttja övervåningen eftersom hon på entréplanet har tillgång till samtliga nödvändiga bostadsfunktioner, bl.a. för sömn och vila samt för samvaro med sin sambo och den övriga familjen. Hon har därför inte rätt till bostadsanpassningsbidrag för trapphiss. Kommunens överklagande ska därmed bifallas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden och fastställer Uppsala kommuns beslut.

I avgörandet deltog justitieråden *Jäderblom, Johansson, Baran, Gäverth* och *Svahn Starrsjö*. Föredragande var justitiesekreteraren Simon Isaksson.

Förvaltningsrätten i Uppsala (2018-06-19, tre nämndemän):

Av 6 § första stycket lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. framgår att bostadsanpassningsbidrag lämnas för åtgärder för anpassning av bostadens fasta funktioner i och i anslutning till den bostad som ska anpassas. Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig som bostad för den funktionshindrade.

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att installation av trapphiss utgör en sådan anpassning av bostadens fasta funktioner i

bostaden som bostadsanpassningsbidrag kan utgå för. Vidare är det i målet ostridigt att M.C. är beroende av rullstol för att förflytta sig. Frågan i målet är därför om M.C. har behov av en trapphiss, så att hon kan ta sig mellan den nedre och den övre våningen, för att hennes bostad ska vara ändamålsenlig som bostad för henne.

Av handlingarna i målet framgår följande. M.C. bor i en tvåvåningsbostad. På nedre våningen finns ett badrum, kök, vardagsrum samt ett rum om 7 m² som i nuläget används som sovrum. Samtliga rum på nedre våningen är tillgängliga för M.C. genom tidigare genomförd bostadsanpassning.

M.C. har uppgett att hon behöver ha tillgång till övre våningen, där bl.a. sovrum och arbetsrum finns, så att hon kan sova med sin sambo, delta i familjelivet fullt ut, arbeta hemifrån och ägna sig åt sin hobby målning.

Enligt förvaltningsrättens mening får möjligheten att dela säng med sin sambo även efter tiden som M.C. blivit rullstolsburen anses krävas för att hennes bostad ska anses ändamålsenlig för henne. Vidare framgår det av handlingarna i målet att hennes möjligheter att fullt ut delta i familjelivet skulle öka om hon även hade tillgång till övervåningen. Även möjligheten till samvaro med familjen får anses nödvändig för att bostaden ska anses ändamålsenlig. Av inlämnade arbetsterapeutintyg framgår också att M.C:s psykologiska välbefinnande och den fortsatta rehabiliteringen skulle gynnas av att komma upp på övervåningen, varför det får anses finnas en klar koppling mellan den sökta åtgärden och funktionsnedsättningen.

Sammantaget anser förvaltningsrätten därför att den sökta åtgärden är nödvändig för att M.C:s bostad ska vara ändamålsenlig för henne. Hennes överklagande ska därför bifallas på så sätt att hon förklaras ha rätt till bostadsanpassningsbidrag för installation av en trapphiss. Det ankommer på nämnden att beräkna kostnaden för åtgärden. – Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och förklarar att M.C. har rätt till bostadsanpassningsbidrag för installation av trapphiss.

Braf, ordförande, var skiljaktig och anförde följande:

M.C. har ett sovrum iordningställt på den nedre våningen. Rummet inrymmer såväl säng som klädförvaring och får anses vara ändamålsenligt för M.C. Vidare framgår det av nämndens utredning att det finns möjlighet för M.C. att iordningställa en arbetsplats på nedre våningen så att hon kan arbeta hemifrån, och att det finns möjlighet för henne att måla på nedre våningen.

Jag har förståelse för vad M.C. har anført att hon går miste om stunder med familjen genom att hon inte kan sova tillsammans med sin sambo i den gemensamma sängen på övervåningen. För att bevilja bostadsanpassningsbidrag måste det dock finnas en klar koppling mellan funktionsnedsättningen och anpassningsåtgärderna. Det framgår inte av ingivna intyg eller av utredningen i målet i övrigt att M.C. på grund av sin funktionsnedsättning har ett behov av att sova tillsammans med sin sambo i en gemensam säng, eller att hon av annan anledning har ett behov av att nyttja övervåningen. Hennes bostad får därmed anses vara ändamålsenlig som bostad för henne även utan en bostadsanpassning. Den sökta åtgärden kan därför inte anses nödvändig. Jag anser därför att överklagandet ska avslås.

Kammarrätten i Stockholm (2019-03-26, Hemmingsson, Fries och Kristiansson):

Bostadsanpassningsbidrag lämnas enligt 6 § lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. för åtgärder för anpassning av bostadens fasta funktioner i och i anslutning till den bostad som ska anpassas. Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig som bostad för den funktionshindrade.

Rätten till bostadsanpassningsbidrag ska avgöras med hänsyn till behovet hos den funktionshindrade och till bostadens ändamålsenlighet för den som bor där. Bidraget är ett uttryck för samhällets mål att personer med funktionshinder ska kunna leva som andra i en egen bostad. Det är funktionshindret som är avgörande för vilka åtgärder som bidrag kan lämnas för. Det ska finnas en klar koppling mellan funktionshindret och anpassningsåtgärderna. Kopplingen ska vara så stark att åtgärderna kan bedömas som nödvändiga med hänsyn till funktionshindret (prop. 1992/93:58 s. 11 och 18).

Det finns inte någon generell rätt att få bostadsanpassningsbidrag för att kunna utnyttja hela sitt hus. Bidrag kan dock lämnas t.ex. om ett befintligt utrymme i bostaden behöver göras tillgängligt för den funktionshindrade och behovet av anpassning inte kan tillgodoses i entréplanet genom en omdisponering av det befintliga utrymmet.

M.C. har ansökt om bostadsanpassningsbidrag för att få tillgång till övervåningen i huset där bl.a. sovrum och arbetsrum finns så att hon kan sova med sin sambo, delta i familjelivet fullt ut, arbeta hemifrån och ägna sig åt sin hobby målning. Av utredningen framgår att M.C:s behov av sömn, hygien, samvaro och matlagning, kan tillgodoses på entréplanet. Det framgår också att det finns möjlighet för M.C. att både iordningställa en arbetsplats och måla på nedervåningen. Kammarrättens anser dock, med hänsyn till det syfte med bostadsanpassningsbidraget som framkommer i lagens förarbeten, att M.C., för att kunna leva ett så normalt liv som möjligt, ska ha möjlighet att dela sovrum med sin sambo. Detta stöds också av ett intyg från en legitimerad psykolog i vilket anges att M.C:s psykologiska välbefinnande och hennes fortsatta rehabilitering skulle gynnas av detta. Kammarrätten bedömer därmed att den sökta åtgärden får anses nödvändig för att bostaden ska vara ändamålsenlig för henne. Skäl för att avslå M.C:s ansökan om bostadsanpassningsbidrag på den anförda grunden har därför inte förelegat.

Det åligger nämnden att pröva om övriga förutsättningar för bostadsanpassningsbidrag är uppfyllda samt att ta ställning till storleken på ett eventuellt bidrag. – Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens och Plan- och byggnadsnämnden i Uppsala kommuns avgöranden och visar målet åter till nämnden för förnyad handläggning.